

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкрито проблему підготовки майбутніх вихователів до управлінської діяльності; уточнено поняття “інтерактивні методи”; визначено види інтерактивних методів, які доцільно використовувати в процесі підготовки до управлінської діяльності.

Ключові слова: підготовка, майбутні вихователі, управлінська діяльність, інтерактивні методи.

Професійна підготовка майбутніх вихователів зумовлена сучасними соціальними та економічними реаліями, зміною мети освіти та оновленням її змісту. Якість професійної підготовки майбутніх вихователів визначається державним стандартом освітньо-кваліфікаційного рівня за спеціальностями 5.01010101, 6.010101 та 7.01010101 “Дошкільна освіта” напряму 0101 “Педагогічна освіта”, про що свідчить розширення професійних компетенції вихователя та орієнтація на нові тенденції розвитку освіти в Україні. Майбутня професійна діяльність вихователя висуває високі вимоги до фахового рівня та особистісних якостей.

Підвищений інтерес до покращення процесу підготовки майбутніх вихователів до управлінської діяльності обумовлено Законом України “Про дошкільну освіту”, в якому зазначено, що особа, яка має вищу освіту не нижчу від освітньо-кваліфікаційного рівня “спеціаліст”, стаж роботи у галузі дошкільної освіти не менше як три роки, а також організаційні здібності, може призначатися керівником дошкільного навчального закладу (ДНЗ) [2], а отже, кожен студент, який здобуває освітньо-кваліфікаційний рівень, повинен мати знання, вміння та навички управління ДНЗ. Нова система дошкільної освіти, що зароджується, вимагає нових підходів як до підготовки майбутніх вихователів взагалі, так до управлінської діяльності зокрема.

Проблемам професійної підготовки фахівців з дошкільної освіти, формуванню особистості педагога, використанню інноваційних підходів у його професійному становленні присвячені праці К. Волинець, Л. Зданевич, Ю. Косенко, Н. Лисенко, Л. Машкіної, Н. Ничкало, Л. Пісоцької, С. Сисоєвої, Т. Слободянюк та ін. Попри певні досягнення в цій галузі проблема використання інтерактивних методів навчання в процесі підготовки майбутніх вихователів займає й досі маргінальну позицію, що істотно обмежує напрацювання у сфері підготовки майбутніх управлінців.

Мета статті полягає в розкритті проблеми використання інтерактивних методів у підготовці майбутніх вихователів до управлінської діяльності.

Зміна соціальної орієнтації в будь-який історичний період неодмінно супроводжується реформуванням освітньо-виховної системи, системи під-

готовки кадрів. Саме на цьому наголошено в Конституції України, Законах України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про дошкільну освіту”, Державній національній програмі “Освіта” (“Україна ХХІ століття”), Національній доктрині розвитку освіти, Державній програмі “Вчитель”.

У зв’язку із цим є правомірним констатувати необхідність професійної підготовки до управління ДНЗ. Це підвищить рівень професійної діяльності майбутніх вихователів, що значною мірою вирішить кризову ситуацію в системі внутрішнього управління, пов’язану з вимогами сучасної дійсності в докорінному перетворенні всієї системи дошкільної освіти. Сучасний дошкільний навчальний заклад потребує від майбутнього керівника вміння володіти собою, вселяти довіру до себе, володіти основами маркетингу, менеджменту та психології управління тощо.

М. Вудкок та Д. Френсіс виокремлюють одинадцять якостей, якими повинен володіти сучасний керівник, зокрема: здатність управляти собою; наявність розумних особистих цілей; чіткі особисті цілі; прагнення до особистого зростання й розвитку; вміння вирішувати проблеми; винахідливість і здатність до інновацій; здатність впливати на оточення; знання сучасних теорій управління; здатність керувати; здібності до навчання підлеглих; здібності до формування та розвитку ефективних робочих груп [7].

Констатуємо той факт, що для підготовки майбутніх вихователів до управлінської діяльності необхідно впроваджувати інтерактивні методи підготовки, які сприятимуть розвитку провідних якостей, необхідних для майбутньої управлінської діяльності у ДНЗ.

О. Пометун розглядає інтерактивне навчання як спеціальну форму організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність. Особливість інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес здійснюється за умови постійної, активної взаємодії всіх його членів [2]. Аналізуючи свої дії та дії партнерів, учасники навчального процесу змінюють свою модель поведінки, більш усвідомлено засвоюють знання та вміння, тому є сенс говорити про інтерактивні методи не тільки як засіб покращення навчання, а і як засіб посилення виховних впливів.

Інтерактивне навчання – це різновид взаємонавчання, де і студент, і викладач є рівноправними, рівнозначними суб’єктами навчання, які чітко розуміють, чим вони займаються, активно аналізують те, що знають, вміють і здійснюють. Організація інтерактивного навчання у ВНЗ передбачає моделювання життєвих та виробничих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин і відповідної ситуації тощо. Воно сприяє формуванню управлінських умінь, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу майбутньому вихователю стати авторитетним наставником колективу. Під час інтерактивного навчання студенти вчаться бути демократичними, толерантно спілкуватися між собою та іншими людьми, критично мислити, приймати й аналізувати рішення.

Будь-який метод, як стверджує Г. Беленька, який використовується в навчальному процесі, можна зробити більш інтерактивним, дібравши для нього відповідний прийом (або ряд прийомів), що стимулює активність студентської аудиторії та допомагає зробити взаємодію суб'єктів навчальної діяльності відкритішою, а, отже, і конструктивною. Ці прийоми можуть бути універсальними, спільними для більшості предметів психолого-педагогічного циклу, а можуть бути й суто індивідуальними, притаманними певному конкретному предмету (навчальній дисципліні) [1, с. 27].

Відтак, проблемність у навчанні, як переконує педагогічний досвід і спеціальні дослідження, – важливий засіб розвитку самостійності та пізнавальної активності студентів, їх творчого ставлення до оволодіння майбутньою професією в процесі навчання й виховання. Проблемність – важливий структурний елемент розвивального навчання. Її головна функція – розвиток творчих можливостей особистості майбутнього керівника [6, с. 221].

Проблемне навчання в процесі підготовки студентів до управлінської діяльності, а отже, формування управлінських умінь і навичок можна подати такими етапами діяльності суб'єктів навчального процесу: організація проблемних ситуацій, які можуть виникнути в процесі організації діяльності ДНЗ (прийняття рішень для ефективної роботи, прогнозування діяльності ДНЗ на майбутнє, мотивування колективу, усунення недоліків під час адаптації молодих фахівців тощо), конфліктних ситуацій між співробітниками ДНЗ; формулювання проблеми; індивідуального або групового вирішення проблеми суб'єктами навчально-виховного процесу; перевірка, тлумачення й систематизація одержаної інформації; використання засвоєних знань у теоретичній та практичній діяльності керівника ДНЗ.

Під час проблемного навчання педагог не дає готових знань, а організовує їх пошук студентами шляхом спостереження за діяльністю керівника ДНЗ, аналізу фактів, активної розумової діяльності. Процес навчання, навчально-пізнавальна діяльність уподібнюються науковому пошуку й характеризуються такими поняттями: проблема, проблемна ситуація, гіпотеза, засоби вирішення, експеримент, результати пошуку тощо [4, с. 203].

Цінність проблемного навчання полягає в розвитку аналітичних здібностей, умінь приймати правильні рішення в різних ситуаціях. Він допомагає набути досвіду управлінської діяльності, виробити практичні управлінські вміння, сформувати особистість майбутнього керівника.

Досвід упровадження активних та інтерактивних форм і методів навчання показує, що їх елементи використовуються також у традиційних формах, розвиваються й модифікуються, враховуючи специфіку навчальних закладів, досвід педагогів. Під час різних форм викладач використовує прийоми групової роботи, щоб мобілізувати знання студентів, вчити вносити їх у груповий зміст, включати кожного до пошуку та вибору рішень, розвивати комунікативні здібності й практичні навички. Розглянемо детальніше деякі з них.

Інтерактивний метод “Акваріум” передбачає поділ на 2–3 підгрупи, залежно від кількості учасників заняття. Одна з груп розташовується в

центрі аудиторії, утворивши внутрішнє коло. Учасники цієї підгрупи дискутують з приводу першої проблемної ситуації й пропонують своє рішення. Коли ця група займає своє місце серед інших учасників, останні мають змогу долучитися до подальшого аналізу ситуації. Для аналізу наступної проблеми місце в “акваріумі” займає інша підгрупа, і так обговорюють усі питання, винесені на це заняття. Різновидом методу “акваріум”, коли одночасно працює дві групи, які порівнюють свої результати, є метод “Паралель” [3, с. 30]. При використанні цього методу учасники включаються в процес навчання, вчатья висловлювати лаконічно свою думку, брати персональну відповідальність за свої відповіді.

В основі заняття інтерактивного методу “Аукціон” – ігрові прийоми: привітання, актуалізація основних аспектів теми, пов’язана зі специфікою предметів для продажу, “продаж” цих предметів (забезпечення ланцюга відповідей і нових запитань – дедалі складніших). Доповнюють ці прийоми музичні паузи, коментарі та підсумки [3, с. 35].

Слухачі поділяються на підгрупи, які опрацьовують одну проблему, при використанні методу “Зигзаг”. Вони можуть обмінюватися міркуваннями між членами підгруп. Після виступу лідерів груп слухачі виробляють спільні рішення, підбивають підсумки роботи [3, с. 27]. Використання цього методу дає змогу розвивати навички спілкування в групі, вміння висловлюватись, критично мислити, переконувати, вести дискусію, сприяє активному, ґрунтовному аналізу та обговоренню навчального матеріалу чи проблеми з метою його осмислення, закріплення й засвоєння. Цей метод передбачає обговорення в малих групах питання сутності управлінських рішень, етапів та умов їх прийняття, факторів, що впливають на процес прийняття управлінських рішень, а також колективних методів прийняття рішень.

Цікавим видом заняття є використання елементів гри “Хокей”, коли слухачі виконують завдання, змагаючись за принципом командної естафети. Запитання для команд заносяться на кружечки (шайби) різного кольору. У разі неправильних відповідей нападників їх підстраховують захисники й воротар. Ведучі заняття виступають у ролі арбітрів [4, с. 29]. Цей метод впливає на розвиток критичного мислення, дає можливість визначити власну позицію, формує навички відстоювати свою думку, поглиблює знання з обговорюваної проблеми, дає змогу виховувати в студентів вміння вислуховувати інших, лаконічно формулювати свою думку, бажання ділитися своїми думками тощо.

Використання інтерактивних форм та методів у процесі підготовки майбутніх вихователів до управлінської діяльності є потужним стимулом для того, щоб звернутися до теоретичних джерел, осмислити власну діяльність, виокремити найбільш важливі напрями діяльності та здобутки. Виконуючи обов’язки керівника, студент розвиває додаткову відповідальність за себе, свої вчинки, здійснює позитивний вплив на поведінку інших. Студенти-керівники – це переважно неординарні особистості, люди з широким кругозором, здатні швидко приймати адекватні рішення в ситуаціях.

Зокрема, інтерактивні методи дають змогу створити умови для активної пізнавальної діяльності кожного студента; підвищити рівень мотивації, активності й творчості; сприяти встановленню відносин співробітництва між студентами; сформувати організаторські здібності та навички спілкування; виробляти вміння приймати нестандартні рішення; аналізувати й оцінювати свої дії, рівень власної компетентності; набагато краще запам'ятовувати матеріал.

Такі методи роботи цікаві для викладачів та студентів, вони вносять в освітній процес свіжі думки, нові ідеї, сприяють згуртуванню колективу, мають значні переваги перед традиційними формами роботи. Їхня оригінальність, новизна викликають інтерес, використання інтерактивних методів допомагає зняти суб'єктивні бар'єри в спілкуванні (побоювання помилитися, прийняти неправильне рішення тощо). Традиційне навчання більше орієнтоване на правильну відповідь і за своєю сутністю є формою передачі інформації та засвоєння знань. Натомість інтерактивні форми орієнтовані на запитання й пошук відповіді. Вони охоплюють весь потенціал людини: рівень та обсяг її компетентності (соціальної, емоційної й інтелектуальної), самостійність, здатність до прийняття рішень, взаємодії.

Висновки. Таким чином, дослідження проблеми переконує в тому, що використання інтерактивних форм та методів у підготовці майбутніх вихователів до управлінської діяльності доцільно. Застосування перелічених методів дасть змогу сформувати професійні компетенції у сфері прийняття управлінських рішень. Інтерактивні методи дають змогу стимулювати процеси набуття професійної компетентності майбутніх керівників, змінюють професійно-особистісну позицію студента, санкціонують стабільне професійне зростання особистості, забезпечують відповідність сучасним вимогам суспільства до керівних кадрів. Окрім результативності, ці методи характеризуються гнучкістю та ефективністю поєднання з традиційними формами й методами навчання.

Список використаної літератури

1. Беленька Г.В. Інтерактивні прийоми викладання навчальної дисципліни у вищій школі : на матеріалі курсу “Методика ознайомлення дошкільників з природою” / Г.В. Беленька. – К. : Логос, 2003. – 118 с.
2. Закон України “Про дошкільну освіту” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>.
3. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л.В. Пироженко ; [за ред. О. І. Пометун]. – К. : АСК, 2004. – 192 с.
4. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих : навч.-метод. посіб. / С.О. Сисоєва. – К. : ЕКМО, 2011. – 320 с.
5. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / Т.І. Туркот. – К. : Кондор, 2011. – 628 с.
6. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М.М. Фіцула. – [2-ге вид., доп.]. – К. : Академвидав, 2010. – 456 с.
7. Woodcock M. Liberated Manager. For head-practice / M. Woodcock, D. Francis. – М. : The Case, 1991. – 320 р.

Стаття надійшла до редакції 12.08.2013.

Онофрийчук Л.О. Интерактивные методы в подготовке будущих воспитателей к управленческой деятельности

В статье раскрывается проблема подготовки будущих воспитателей к управленческой деятельности; уточняется понятие “интерактивные методы”; определяются виды интерактивных методов, которые целесообразно использовать в процессе подготовки к управленческой деятельности.

Ключевые слова: подготовка, будущие воспитатели, управленческая деятельность, интерактивные методы.

Onofriychuk L. The interactive teaching methods as a condition of the preparing future teachers to management activity

The article reveals the problem of training future educators to management, clarifies the concept of “interactive methods” defined types of interactive methods that should be used in preparation for management. The value of problem-based learning is the development of analytical skills, ability to make the right decisions in different situations and helps to get the experience of management, the development of practical management skills for the formation of a future leader. Interactive methods allow you to create conditions for active cognitive performance of each student, to raise the level of motivation, activity and creativity, promote the establishment of cooperative relationships between the students, to form organizational skills and communication skills to develop the ability to make non-standard solutions, analyze and evaluate their actions, the level of competence; to remember the material much better.

Key words: education, future teachers, management activities, interactive methods.